

ДО 70-РІЧЧЯ СЛОВАЦЬКОГО ГЕОБОТАНІКА ТА ІНВАЙРОНМЕНТАЛІСТА ПРОФЕСОРА ІВАНА ВОЛОЩУКА

Словацьке екологічне товариство при Академії наук Словаччини, Словацький Національний комітет МАБ ЮНЕСКО, дирекція Татранського національного парку та Асоціація карпатських національних парків (АКАНАП) 29—30 квітня 2005 р. провели міжнародну конференцію «Метаморфози охорони природи у Татрах». Метою Конференції було проаналізувати розвиток охорони природи у Татранській гірській системі від початку Краківської конференції в 1925 р. та оцінити сучасне бачення Татранського національного парку в географічній мережі парків Словаччини, Карпат, Європи і світу. На Конференції було урочисто відзначено 70-річчя від дня народження та 30-річчя наукової, природоохоронної, педагогічної і громадської діяльності відомого словацького натураліста і геоботаніка, професора, доктора сільськогосподарських і лісових наук Івана Волощука. Ювіляра вітають також природоохоронці і ботаніки України, які мали можливість неодноразово слухати його доповіді на міжнародних конференціях у Татрах, Рахові, Яремчі та в інших місцях і знайомі із змістовними працями вченого в галузі охорони природи. Приємно вітати ювіляра ще й тому, що він наш земляк і зробив вагомий внесок в охорону природи Українських Карпат.

Іван Волощук народився 21 січня 1935 р. у невеликому гірському селі Аклін на Закарпатті. Після війни його батьки виїхали до Словаччини, з природою якої пов'язаний творчий шлях ювіляра. Після закінчення у 1964 р. лісового факультету в Інституті лісу і деревинознавства

у Зволени І. Волошук працював у різних виробничих та природоохоронних установах, в яких займався природоохоронною діяльністю. У 1982 р. він захистив кандидатську дисертацію на тему «Буково-ялицеві ліси Словаччини», а в 1992 р. — докторську дисертацію на тему «Екосистемний аналіз територіально незначних заповідних об'єктів Словаччини». У 1993—2003 рр. наукова і педагогічна діяльність проф. І. Волошука пов'язана з факультетом екології та інвайронменталістики Зволеньського технічного університету, де він читав різні природоохоронні курси. У зв'язку з віковим цензом ювіляр у 2003 р. залишив активну педагогічну діяльність і зараз є науковим консультантом докторських дисертацій у згаданому вузі та працює науковим координатором найбільшого у Словаччині біосферного резервату «Татри».

Наукова спадщина проф. І. Волошука багата і тематично різноманітна, він автор понад 20 монографій і книг, 7 навчальних посібників і понад 300 статей, опублікованих у Словаччині та за кордоном. Зупинимось на природоохоронних працях вченого. У 1991 р. у співавторстві з І. Міхалом словацькою, англійською та німецькою мовами він опублікував цікаву у методологічному плані працю «Rozhovory o Ekológii a ochrane prírody» (162 с.). У ній з'ясовано наукові терміни та основні поняття в галузі екології і охорони природи, визначено пріоритетні завдання цих наук щодо оптимізації життєвого середовища, обґрунтовано екологічні заходи збереження природної спадщини, показано структурно-функціональні особливості екосистем різних рангів, екологічні засади заповідної справи, шляхи раціонального використання та відтворення відновних природних ресурсів. У 1999 р. під грифом МСОП, МАБ ЮНЕСКО і WWF та під редакцією І. Волошука вийшла друком англійською мовою монографія «The National Parks and Biosphere Reserves. The last Nature Paradises» (244 с.), в якій подано екологічну характеристику національних парків і біосферних резерватів Угорщини (3 об'єкти), Словацької Республіки (11 існуючих і 2 запроєктовані об'єкти), Польщі (6 об'єктів), України (5 об'єктів), Румунії (1 об'єкт). Вона містить багато карт та інших ілюстративних матеріалів. Співавторами монографії є українські природоохоронці С.М. Стойко та Ф.Д. Гамор.

Особливою заслугою ювіляра є фітоценотичні дослідження пралісових екосистем у Словацьких та Українських Карпатах. У віддалених місцях Українських Карпат на площі близько 60 тис. га збереглися унікальні для Центрально-Східної Європи букові, буково-ялицево-смерекові та смерекові праліси. Чеський натураліст професор А. Златнік ще у 1935—1938 рр. заклав у них 22 постійні дослідні ділянки, на яких проводив детальні фітоценотичні, педологічні і таксаційні дослідження. По суті, це був перший у Карпатах екологічний моніторинг. Результати комплексних досліджень А. Златнік опублікував у класичній монографії «Prozkum přirozených lesů na Podkarpatské Rusi. Díl první: Vegetace a stanoviště rezervace Stužica, Javorník a Pop Ivan» (1938, 223 с.). Проф. І. Волошук віднайшов частину цих експериментальних ділянок і через 60 років провів аналогічні дослідження пралісових екосистем на

території Карпатського біосферного заповідника на Піп-Івані Мармароському, у Горганах, у масиві Полонина Красна. Результати досліджень опубліковані у його монографії «Geobiocenologický výskum prírodných lesných ekosystémov v chránených uzemiach Karpat» (122 с.). На підставі детального фітоценотичного і таксаційного аналізу автор встановив різні фази і стадії розвитку в букових, ялицево-букових, смереково-буково-ялицевих та смерекових пралісових деревостанах. Проведені дослідження цікаві для з'ясування у часі і просторі динамічних тенденцій пралісових екосистем з різною ценотичною структурою. Автор запропонував довготривалу програму екологічних досліджень і моніторингу у пралісах Карпат (Carpathian long-term Ecological Research and Monitoring Network).

На факультеті екології та інвайронменталістики Зволенського університету проф. І. Волощук упродовж багатьох років читав різні природоохоронні курси. Маючи педагогічний досвід, у 2003 р. він опублікував оригінальний підручник «Ochrana prírody a krajiny» (234 с.). Він складається з двох частин. Перша — теоретичні основи охорони природи і ландшафту — містить такі розділи: системи Всесвіту, Землі, Природи; екологічні основи охорони природи і ландшафту; життєве середовище і сталий розвиток; етика відносин до природи. У другій викладено завдання практичної охорони природи і ландшафту.

Як авторитетний еколог, проф. І. Волощук брав і продовжує брати участь у різних міжнародних природоохоронних акціях. Він був членом IUCN від Середньої і Східної Європи (2000—2004 рр.). Зараз є членом Комісії природних і національних парків та Комісії з менеджменту IUCN, членом Європейської федерації природних і національних парків, засновником і президентом Асоціації карпатських національних природних парків і резерватів (ACANAP), а також членом ряду природоохоронних структур Словачії. Протягом 1992, 1993, 1995, 1999, 2000, 2002 рр. ювіляр брав участь у міжнародних експертизах з різних природоохоронних проблем. За багатогранну природоохоронну діяльність Світовий фонд дикої природи (WWF) нагородив проф. І. Волощука золотою медаллю. Українські природоохоронці і ботаніки бажають ювіляру многа і блага літа. Нехай його природоохоронний корабель пливе успішно і надалі. *Navigare necesse est!*

С.М. СТОЙКО